

ORMAN AMENAJMAN PLANLAMASINDA DİKKATE ALINACAK KRİTER(ÖLÇÜT) VE GÖSTERGELER

Helsinki/Kriter 1: Orman kaynakları ve bu kaynakların küresel karbon döngüsüne katkısının korunması ve geliştirilmesi(5 gösterge)

- Ormanlık ve diğer ağaçlık alanlar
- Toplam dikili servet
- Ormanlık alanda ortalama servet
- Yaş sınıfları veya çap sınıflarına dağılım
- Toplam karbon stoku ve ormanlık alandaki karbon stoku

Orman Genel Müdürlüğü Sürdürülebilir Orman Yönetimi(OGM-SOY)/Kriter 1: Orman kaynakları(5 gösterge)

- Ormanlar ve diğer ağaçlık alanlar
- Dikili servet, biyokütle ve karbon stoku
- Artım
- Amenajman planı olan orman alanı
- Kadastrosu yapılan orman alanı

Planlama:

- OAP(orman Amenajman Planları), ormanlık ve ağaçlık alanları korumayı ve artırmayı amaçlamalıdır.
- Orman alanlarının haritalanması ve envanteri yapılmalıdır.
- OAP, arazi kullanım planlarını göz önüne almalı, periyodik olarak güncellenmelidir.
- OAP'nın izlenmesi ve değerlendirilmesi(Denetim) periyodik olarak yapılmalıdır.

Uygulama:

- Orman kaynakları kısa ve orta vadede kalite ve kantite olarak korunmalıdır. Tahribata neden olacak yöntemlerden kaçınılmalıdır. Üretim ve artım dengesi mutlaka korunmalıdır.
- Dikili servetin artırılmasına çalışılmalı, aralama uygulamalarında toprak ve suyun stabilitesi **mutlaka** göz önünde bulundurulmalıdır.

Değerlendirme:

- Orman kaynakları, kuruluş yapısı, idare şekli, karışım, orjinleri ve mülkiyet bakımından da ortaya konmalıdır.
- Yaş ve çap sınıflarındaki dağılışı ile orman alanı sürdürülebilirlik ilkesi dikkate alınarak değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.
- Birim alandaki servet, artım, eta değerleri ile kişi başına düşen alan, servet, artım ve eta değerleri de izlenmelidir.
- Düzenleme süresi veya tesviye süresinin planlarda nasıl gerçekleştirileceği belirlenmelidir.

- Baltalıkların koruya tahvili ve ağaç türleri alan değişimi gözlenmelidir.
- Genel kadastroya tescili yapılamayan orman alanı fazladır. Yaşatılamayan orman kadastro su bir sorun olarak devam etmektedir.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi amenajman planları sağlıklı şekilde yenilenmelidir.

Helsinki/Kriter 2: Orman ekosisteminin sağlığının ve canlılığının korunması ve geliştirilmesi

(7 Gösterge)

- Devamlı deneme alanı ölçümlerine göre toplam hava kirleticilerinin miktarı ve son beş yıllık değişimi
- Son beş yıllık yaprak kaybı(UN/ECE-EU sınıflandırmasına göre)
- Son 10 yıllık besin miktarı ve asitlik oranı
- Biyotik ve abiyotik zararlıların tahribatı
 - . böcek ve hastalıkların tahrip ettiği alan
 - . fırtına zararı alanı ve üretilen devrik miktarı
 - . otlatma veya yaban hayvanlarından görülen zarar alanı

OGM-SOY/Kriter 3: Ormanların Sağlığı, Canlılığı ve Bütünlüğü(7 gösterge)

- Doğal faktörlerden etkilenen ormanlar
- Başarılı doğal gençleştirme alanı
- Açma-yerleşme
- Yakacak odun tüketimi
- Orman yangınları
- Otlatma zararı
- İzin irtifaklar

Planlama:

- OAP, orman ekosistemlerinin sağlığını ve canlılığını idame ettirip(sürdürmeyi) artırmayı, bozuk orman alanlarını rehabilite etmeyi amaçlamalıdır.
- Orman ekosisteminin sağlığı ve canlılığını tehdit eden yüksek riskli faktörler tespit edildiğinde bunlar izlenmelidir.
- Orman ekosisteminin bozulmasını veya tahribatını engelleyecek araç ve yöntemler planlarda yer almalıdır.

Uygulama:

- Doğal sürece uygun uygulamalar yapılmalı, orman ekosisteminin sağlığı ve canlılığı için tehditleri önleyici biyolojik tedbirler alınmalıdır.
- Yöre ye adapte olmamış yabancı ağaç türleri ile ağaçlandırma, gençleştirme yapılmamalı, toprak ve ağacı tahrip eden faaliyetlerden kaçınılmalıdır.

- Kimyasal ilaçlar kullanılmamalıdır. Çok gerekliyse silvikültürel yöntemlerle kombine kullanılmalıdır.

Değerlendirme:

- Türkiye’de ormanların bütünlüğü ile ilgilidir.
- İklim değişikliği sözleşmesi uyarınca çalışmalar başlatılamamıştır.
- Kaçakçılık azalmasına rağmen devam etmektedir. İzin irtifak hakları konusu objektif kriterlere bağlanamamıştır. Böcek tahribatı yangın zararından daha çoktur. Otlama konusu çözülememiştir. Doğal gençleştirme çalışmalarını teşvik edici küçük alan çalışması, teknik eleman sürekliliği ve ödül sistemi getirilememiştir.

Helsinki/Kriter 3: Ormanların üretim fonksiyonlarının korunması ve geliştirilmesi (3 gösterge)

- Son 10 yıllık odun üretimi ve artım dengesi
- Orman amenajman planlarına göre işletilen orman alanları
- Odun dışı orman ürünlerinin toplam miktarı ve/veya değeri

OGM-SOY/Kriter 4: Ormanların üretim kapasitesi ve fonksiyonları(4 gösterge)

- Entegre amenajman planları ile yönetilen ormanlar
- Odun üretimi
- Artım ve üretim dengesi
- Odun dışı orman ürünleri üretimi

Planlama:

- OAP, sürdürülebilir bir şekilde çok çeşitli odun ve odun dışı orman ürünü üretmeyi hedeflemelidir.
- Ekonomik, ekolojik ve sosyal fayda-maliyet analizi yapılarak en yüksek ekonomik performans sağlanmalıdır.
- Planlama biriminin tümünden yararlanılmalı ve fonksiyonları göz önünde bulundurulmalıdır.

Uygulama:

- Gençleştirme ve bakım çalışmaları zamanında yapılmalıdır.
- Silvikültürel uygulamalar sırasında çevreye zarar vermeyecek şekilde uygun yöntemler seçilmeli ve gerekli araçlar kullanılmalıdır.
- Transport alt yapısı, yollar, köprüler taşımayı verimli ve etkin bir şekilde sağlayacak ve çevreye minimum zarar verecek şekilde yapılmalıdır.

Değerlendirme:

- Entegre amenajman planı, iç ve dış entegrasyondur. İç entegrasyonda ekonomik, ekolojik ve sosyal fonksiyonlarla elde edilen ürün ve hizmetlerin sürdürülebilir planlamasıdır. Dış entegrasyonda ise, ulusal ve bölgesel makro planlara uyumun sağlanmasıdır.

- Fonksiyonlara bağılı saptanacak işletme amaçlarını gerçekleştiren idare süreleri, meşçere kuruluşları, koruma, transport, silvikültür, ekonomi gibi temel planlama unsurlarının farklı anabilim dallarınca da ortaya konması gereklidir.
- Biyolojik çeşitliğin amenajman planlarına uygulanmasına devam edilmelidir.
- Satışlardan elde edilen gelirle sürdürülebilir orman yönetiminin sağlanmaya çalışıldığını da unutmamak gerekir.
- Endüstriyel plantasyonlar ihmal edilmemelidir.

Helsinki/Kriter 4: Orman ekosistemindeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi(7 gösterge)

- Doğal ve yarı doğal eski orman alanları
- Sıkı şekilde korunan orman rezervleri
- Özel bir yönetimle korunan orman alanları
- Ormanda tehlike altında olan tür sayısı ve toplam tür sayısına oranı
- Gen kaynaklarının korunması ve faydalanılması için yönetilen meşçerelerin alanı ve toplam ormanlık alana oranı
- En az 2-3 ağaç türünden oluşan karışık meşçerelerin alanı
- Toplam yıllık gençleştirilen alan ve bu alanda doğal gençleştirme oranı

OGM-SOY/Kriter 2: Biyolojik Çeşitlilik(4 gösterge)

- Ormanların parçalılık durumu
- Silvikültürel bakımlar
- Gençleştirme güvenilirliği
- Tohum kaynakları

Planlama:

- OAP, biyolojik çeşitliliği ve peyzajı korumalı ve iyileştirmelidir.
- Ender, hassas, korunan vb. önemli türler ve biyotopların envanteri yapılmalıdır.
- Hassas orman ekosistemleri, özel koruma gerektiren alanlar, potansiyel vejetasyon alanları göz önünde bulundurulmalıdır.

Uygulama:

- Yerli türlerle doğal gençleştirme tercih edilmelidir. Tohum lokal kaynaklardan temin edilmelidir.
- Yabancı türlerle ağaçlandırma yapmadan önce bu türlerin ortama uyumu denenmeli, çevreye olabilecek etkileri dikkate alınmalıdır.
- Meşçere karışıklığı, yatay ve dikey çokluk amaçlanmalıdır.

Değerlendirme:

- Türkiye'nin coğrafik yapısı, farklı iklim tipleri mevcudiyeti, halkın yerleşim şekli, ormanların genellikle dağlık ve kırık yapıları arazilerde yer alması ormanların parçalılık

ve dağınıklık durumunu etkilemektedir. Bu oluşum, sosyal baskılı alanlarda otlatma ve açmacılığa neden olmaktadır. Turizme açık sahil kesimler ve mega kent çevresindeki ormanlık alanlar tehlike altındadır. Yol yapımı ve orman kadastro çalışmaları da parçalılığı artırmaktadır. Kısaca biyolojik çeşitliliği etkilemektedir.

- Biyolojik çeşitlik envanterinin yapılması, yetiştirme ortamı envanterini ihtiyaç görmeyen Türkiye’de ancak çok uzun vadede gerçekleştirilebilir.
- Endemik türler, nesli tükenmekte olan taksonlar, yaban hayatı alanları öncelikle amenajman planlarında yer almalıdır.
- Arazi sınıflamasının olmamasını da dikkate almak gerekir.

Helsinki/Kriter 5: Ormanların koruyucu fonksiyonlarının korunması ve geliştirilmesi (2 gösterge)

- Toprak koruması için ayrılan alanlar
- Su koruması için ayrılan alanlar

OGM-SOY/Kriter 5: Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonları(3 gösterge)

- Koruyucu özelliği nedeniyle korunan alanlar
- Su havzalarını koruma alanları
- Toprak koruma alanları

Planlama:

- OAP, koruyucu fonksiyonları dikkate alınmalıdır. Toplum için gerekli alt yapı, su kaynakları, sel ve çığa karşı koruma faktörleri gibi.
- Çok özel koruma özelliğine sahip alanlar haritalanmalı ve kayıt altına alınmalıdır.

Uygulama:

- Erozyona konu olabilecek alanlardaki faaliyetlere ve kullanılan araçlara dikkat edilmelidir.
- Su kaynaklarına zarar verebilecek kimyasallar ve gübre kullanımı gerektiren faaliyetlerden kaçınılmalıdır.
- Yol, köprü ve benzeri alt yapı inşaatlarında toprağı erozyona maruz bırakacak yöntem ve araçlardan kaçınılmalıdır.

Değerlendirme:

- Avrupa ve Asya’dan daha fazla yükseltide bulunan Türkiye topraklarında % 80’ü üzerinde erozyon varsa toprak ve su korumaya çok önem vermelidir. Havza bazında planlama yapmadan, havza yönetimini gerçekleştiren bir sistem oluşturmadan sonuca ulaşmak mümkün değildir.
- Ekonomik fonksiyon dışındaki fonksiyonlara bağlı işletme amaçlarına göre göre planlanan ormanlarda ekonomik değerin bütçelenmesi gerekir.

Helsinki/ Kriter 6: Sosyo-ekonomik fonksiyonların korunması ve geliştirilmesi(3 gösterge)

- Gayri safi milli hasılda ormancılık sektörünün payı
- Rekreasyon alanları: Kişi başına girilen alan ve bu alanın toplam orman alanına oranı
- Kırsal kesimde ormancılığın sağladığı istihdam

OGM-SOY/Kriter 6: Ormanların sosyo-ekonomik fonksiyonları(5 gösterge)

- Üretilen odun ürününün değeri
- Üretilen odun dışı orman ürünleri değeri
- Yaratılan istihdam
- Orman toplulukları ve sivil örgütler
- İşlenen orman suçları

Planlama:

- Ormanların topluma ve kırsal kalkınmaya sunduğu faydalar göz önüne alınmalıdır.
- Mülkiyet, izin, irtifak ve benzeri haklar netleştirilmeli ve dökümanite edilmeli ve bu haklara uyulmalıdır.
- Planlama süresince katılımcı yaklaşım ilkesine uyulmalı, planlama açık bir şekilde yapılmalı, ilgili birimlere bu konuda bilgi verilmeli ve gerekirse eğitilmelidir.

Uygulama:

- Uygulamada yerel halkın, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer ilgili paydaşların deneyim ve bilgisinden maksimum ölçüde yararlanılmalıdır.
- Orman yöneticilerinin ve işçilerin çalışma şartları güvenli olmalı, bu konuda sürekli eğitilmelidirler.

Değerlendirme:

- Gayri safi milli hasıladaki ormancılık sektörünün payı gerçekçi olarak ortaya konamamaktadır.
- Mülkiyet sorunları nedeniyle değerlendirilemeyen orman ürünleri(kızılağaç v.b.) mevcuttur.
- Rekreasyon başta olmak üzere sosyal fonksiyonlu ormanlara ihtiyaç gittikçe artacaktır.
- Sigorta, iş sağlığı ve güvenliği temel değerler olacaktır.
- Odun dışı orman ürünlerinin çok önemli boyutlara ulaşacağı beklenmelidir.
- Ormancılıkta sürdürülebilirliğin sağlanması ve başarının kontrolü için sivil toplum örgütlerinin katılımı gerekir.
- “Halka rağmen ormancılık değil, halkla birlikte ormancılığın “ gerçekleştirilebileceğini unutmamak gerekir.
- Kriter ve göstergeleri gerçekleştirecek teknik eleman politikası sorunludur.